

ตัวชี้วัดที่ 2 วางแผนดูแลสุขภาพตามภาวะการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของตนเองและบุคคลในครอบครัว

รายวิชาสุขศึกษา รหัสวิชา พ31101 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง การวางแผนดูแลสุขภาพ

1. สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

2. มาตรฐานการเรียนรู้ พ1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

ตัวชี้วัด ม.4/1 กระบวนการสร้างเสริมและดำรงประสิทธิภาพการทำงานของระบบอวัยวะต่างๆ

ใบความรู้เรื่อง การวางแผนดูแลสุขภาพตามภาวะการเจริญเติบโตของร่างกาย

วัยของบุคคล	ลักษณะของการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย
1. วัยทารก (แรกเกิด- 1 ปี)	การออกกำลังกายคือการเล่นให้กล้ามเนื้อได้เคลื่อนไหว ทำงานสัมพันธ์กันดีขึ้น และช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสายตา กล้ามเนื้อ สมอง และการสัมผัส เช่น การแยกแยะวัตถุด้วยการสัมผัส การหยอดสิ่งของรูปร่างเรขาคณิต
2. วัยเด็ก (1 – 12 ปี)	การออกกำลังกายจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตสมวัย คล่องแคล่ว ร่าเริงแจ่มใส แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ก่อนวัยเรียน 1- 6 ปี / 7 – 12 ปี สุขภาพขึ้นอยู่กับการเล่นที่ดีและเหมาะสม ควรเน้นการออกกำลังกายที่จะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตสมวัย ได้ฝึกทักษะทางกาย พัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กอายุ 1-2 ปี ควรจัดหาของเล่นที่มีการเสริมสร้างทักษะด้านต่าง ๆ เช่น ฝึกแต่งตัวให้ตักตากล่องแคล่ว ต่อบล็อก อายุ 2-4 ปี ให้เด็กได้เล่นกลางแจ้ง เช่น ถีบจักรยานสามล้อ วิ่งเก็บลูกบอล อายุ 4-6 ปี ควรให้เด็กได้เล่นกับวัยเดียวกันเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคม การปรับตัว การอยู่ร่วมกับคนอื่น โดยพาไปเล่นที่สนามเด็กเล่นให้เด็กได้กระโดดได้ปีนป่าย อายุ 7-10 ปี ร่างกายมีความพร้อมในการฝึกหัดความสามารถเชิงกีฬา เช่น วิ่งเร็ว กระโดดไกล ว่ายน้ำ และอื่น ๆ อายุ 11-12 ปี ฝึกกีฬาที่ต้องใช้ความแม่นยำและท้าทายความสามารถมากขึ้น เช่น บาสเกตบอล ฟุตบอล ตะกร้อ โดยให้เด็กเลือกตามความสนใจ
3. วัยรุ่น (13 – 18 ปี)	เป็นวัยที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพัฒนาการทางเพศ วัยรุ่นชายจะมีกล้ามเนื้อมากขึ้น เพศหญิงจะมีส่วนเว้าส่วนโค้ง การออกกำลังกายจึงต้องมีความแตกต่างทางเพศ เพศชายเน้นการออกกำลังกายที่เน้นความแข็งแรง ความรวดเร็ว ความอดทน ท้าทายความสามารถ ความแม่นยำ เช่น บาสเกตบอล ฟุตบอล ว่ายน้ำ เพศหญิงไม่เน้นความแข็งแรงแต่เน้นการเสริมสร้างทรวดทรง รูปร่าง เช่น ว่ายน้ำ แอโรบิก แบดมินตัน วัยรุ่นควรเน้นการออกกำลังกายที่มีรูปแบบการฝึกกีฬาที่หลากหลายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อให้ครบทุกส่วน ประสบความสำเร็จได้ ควรออกกำลังกายทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 ชม.หนักสลับเบา
4. วัยผู้ใหญ่ (20 – 59 ปี)	สุขภาพวัยผู้ใหญ่จะขึ้นอยู่กับกรฟังกินเองเป็นหลัก เป็นวัยที่ร่างกายมีการพัฒนาเต็มที่และมีสมรรถภาพทางกายและความคิดสูง โดยธรรมชาติสมรรถภาพจะสูงสุดเมื่ออายุ 20- 40 ปีซึ่งสามารถเลือกกิจกรรมได้ทุกชนิด จากนั้นสมรรถภาพจะลดลงร้อยละ 1 ของทุกปี การออกกำลังกายจึงควรลดลงและเบาลงตามอายุ สำหรับผู้ที่อายุ 40 ปี ขึ้นไป หากเพิ่งออกกำลังกายควรปรึกษาแพทย์ก่อน เลือกกิจกรรมที่ไม่ทำให้ตนเองเหนื่อยเกินไป เช่น ว่ายน้ำ แอโรบิก วิ่งเหยาะ ถีบจักรยาน กอล์ฟ

5. วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	ร่างกายและสมองอยู่ในช่วงเสื่อม การออกกำลังกายจะช่วยควบคุมน้ำหนักตัว ชะลอความเสื่อมของร่างกาย นอนหลับได้ง่าย มีสุขภาพดี ช่วยชะลอความเลี้ยวต่อโรคที่เกิดจากความเสื่อม ควรออกกำลังกายตามอายุ และสภาพร่างกาย ควรปรึกษาแพทย์ กิจกรรมต้องไม่หนักมาก ไม่เร็วมาก ไม่เบ่งกำลัง ไม่กลั่นหายใจ เช่น รำมวยจีน เดินเร็ว ชีง และที่สำคัญควรมีผู้ดูแล
----------------------------------	--

การพักผ่อน เป็นการหยุดพักจากการปฏิบัติกิจกรรมที่ทำให้เกิดความตึงเครียดหรือเมื่อยล้าต่อร่างกายและจิตใจ แบ่งเป็น

✱ การนอนหลับ เมื่อเรานอนหลับจะทำให้ไ่วยะทุกระบบได้พักผ่อน การเต้นของหัวใจและการทำงานของปอดจะลดลง ความดันเลือดและอุณหภูมิของร่างกายจะลดลง หากเรานอนหลับอย่างเพียงพอ เมื่อตื่นขึ้นมาจะรู้สึกสดชื่น กระปรี้กระเปร่า พร้อมทั้งจะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

▲ ทารกจะมีการนอนหลับสลับกับการตื่นตลอด วันละประมาณ 18 – 20 ชั่วโมง

▲ เด็กเล็ก อายุ 1-4 ปี นอนวันละประมาณ 11-12 ชั่วโมง ควรได้นอนกลางวัน ๆ ละ 1 ครั้ง อายุ 5-12 ปี

นอนวันละประมาณ 9-10 ชั่วโมง ควรนอนหลับสนิทติดต่อกันในเวลากลางคืน

▲ วัยรุ่น อายุ 13-18 ปี นอนวันละประมาณ 8-10 ชั่วโมง

▲ วัยผู้ใหญ่ อายุ 19-60 ปี นอนวันละประมาณ 7- 8 ชั่วโมง ควรนอนหลับสนิทติดต่อกันในเวลากลางคืน

▲ วัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป นอนวันละประมาณ 9- 10 ชั่วโมง ควรนอนหลับสนิทติดต่อกันในเวลากลางคืน

ข้อที่	ข้อควรปฏิบัติในการนอนหลับพักผ่อนอย่างมีประสิทธิภาพ
1	ควรนอนให้เป็นเวลาและตื่นให้เป็นเวลา
2	รักษาความสะอาดของห้องนอนและเครื่องนอนอยู่เสมอ ห้องควรระบายอากาศดี อุณหภูมิเหมาะสม สีห้องนอนควรเป็นสีอ่อน ๆ สบายตา อุณหภูมิเหมาะสม บรรยากาศน่านอน
3	นอนในท่าที่ไ่วยะทุกระบบพักผ่อนอย่างเต็มที่ ถูกหลักอนามัย คือนอนตะแคงขวา เพราะร่างกายไม่กดทับหัวใจ ช่วยให้หัวใจเต้นสะดวก อาหารถูกบีบลงลำไส้เล็กได้ดี บรรเทาอาการปวดหลัง
4	ควรหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่อาจทำให้ร่างกายและจิตใจเกิดความเครียดเช่น ดูหนังสยองขวัญ ทะเลาะกับแฟน
5	ชุดนอนควรหลวม สบาย ๆ ให้ไ่วยะทุกระบบผ่อนคลายได้เต็มที่
6	หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาท เช่น ชา กาแฟ
7	ไม่ควรพึ่งยานอนหลับหรือยากระตุ้นประสาท หากจำเป็นควรปรึกษาแพทย์
8	ไม่ควรจัดห้องนอนเป็นห้องทำงาน ดูทีวี มีหนังสือ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เต็มห้อง
9	ไม่ควรนอนหลับตอนกลางวัน โดยเฉพาะวัยทอง และวัยชรา
10	ทานกล้วยน้ำว้า นมอุ่น ๆ จะมีสารเซโรโทนิน ทำให้ร่างกายอยากผ่อนคลาย

ประโยชน์ของการตรวจสุขภาพของตนเองและบุคคลในครอบครัว

ข้อที่	รายการปฏิบัติ
1	ทำให้มองเห็นวิธีดำเนินการที่จะปฏิบัติหรือเลือกปฏิบัติเพื่อการดูแลสุขภาพอย่างเป็นระบบ
2	เพื่อค้นหาความผิดปกติของร่างกายอย่างเป็นระบบ
3	ลดความเจ็บป่วย พิกการ หรือการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร เป็นการป้องกันการเกิดภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพเบื้องต้น
4	ประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ลดภาระและประหยัดงบประมาณของรัฐบาล
5	ทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต
6	สร้างความเข้มแข็งต่อสังคม ลดปัญหาด้านการสาธารณสุข เพราะประชาชนมีสุขภาพดี